

Universitatea *Transilvania* din Braşov

**TEZĂ DE ABILITARE
REZUMAT**

TRANSLATION AND COMMUNICATION

ENDEAVOURS ACROSS DISCIPLINES, LANGUAGES AND CULTURES

Domeniul: Filologie

Autor: Conf. univ. dr. Mona ARHIRE

Universitatea Transilvania din Braşov

BRAŞOV, 2017

Teza de abilitare intitulată *Translation and Communication. Endeavours across Disciplines, Languages and Cultures* cuprinde, în prima parte (B-i), o prezentare a parcursului activității academice a autoarei și planul de dezvoltare a carierei profesionale, în cea de-a doua parte (B-ii).

Partea întâi prezintă succint problematica tratată în teza de doctorat, intitulată *Valențele expresive ale concentrării limbajului*, din considerente legate de relevanța acesteia în cercetarea ulterioară. Înlăturând granița dintre stilistica lingvistică și cea literară, teza de doctorat examinează procedeele stilistice reductive și valoarea lor estetică, demonstrând calitatea limbajului de a deveni expresiv prin reducere lexicală, prin prezența compensatorie a unor mijloace de substituție lexicală sau prin elipsă.

Activitatea mea academică după obținerea titlului de doctor în Filologie s-a concentrat, cu precădere, asupra Traductologiei, principalul domeniu al preocupărilor mele științifice și didactice. O temă adesea abordată în cadrul cercetării traductologice o constituie transferul interlingvistic și intercultural al mijloacelor de concentrare a limbajului în virtutea expresivității. Astfel, cercetării doctorale i-a fost adăugată dimensiunea comparativ-contrastivă, cu relevanță în traducerea textelor literare în și din limba engleză. Deși interesul meu pentru astfel de abordări s-au manifestat, cu pregnanță, în timpul cercetării din perioada doctoratului, stilistica și traductologia s-au întrepătruns pe parcursul întregii mele cariere. Cel mai recent studiu despre traducerea unor mijloace lingvistice concomitent reductive și stilistice a fost acceptat, spre publicare, în primul număr din 2017 al revistei *Meta: The Translator's Journal*. Importanța pe care o atribui, în general, analizei sistematice contrastive a mecanismelor limbii generatoare de valori stilistice sau retorice ține nu doar de adecvarea primară a traducerii, la nivel microcontextual, ci are impact major asupra macrocontextului discursului-țintă la nivel semantic, comunicativ și emoțional.

Cel de-al doilea capitol, cel mai cuprinzător, pornește de la caracterul inerent interdisciplinar al traductologiei, expunând apoi, în cinci subcapitole structurate tematic, pe interdisciplinaritatea cercetării autoarei, următoarele teme: traductologia și stilistica; traductologia și lingvistica corpusului; echivalența în traducere și lingvistica contrastivă; traducere și comunicare profesională; traducere, corpus și achiziția limbii.

Subcapitolul cel mai important și reprezentativ pentru cercetarea mea, atât actuală, cât și viitoare, se înscrie în zona de interes a traductologiei și a lingvisticii corpusului, discipline a căror asociere a condus la formarea unei direcții de cercetare relativ noi și emergente în contextul cercetării traductologice din România – **traducerea pe bază de corpus**. După prezentarea celor două arii de studiu ale domeniului, cea teoretică, descriptivă și cea aplicativă, subcapitolul argumentează superioritatea adoptării demersurilor metodologice ale lingvisticii corpusului în traductologie, care se datorează posibilității de a genera date cantitative de proporții. Acestea, urmate de analiza de tip calitativ, au potențialul de a crea noi perspective asupra domeniului traductologiei. Cercetarea pe care am întreprins-o în ultimii ani în domeniul traductologiei pe bază de corpus a avut ca scop principal investigarea limbii române ca limbă-țintă, fiind încadrată în proiecte în care au fost angrenați colegi de departament și studenți masteranzi. Contribuția mea la dezvoltarea în perspectivă a acestui domeniu s-a concretizat și prin introducerea unui curs opțional la masteratul de cercetare: *Studii lingvistice pentru comunicare interculturală*, publicarea cursului aferent, a unei monografii la Editura Institutul European (în colecția Traductologie) și a câtorva studii.

Un alt subcapitol este dedicat asocierii dintre traductologie și lingvistica contrastivă, concentrându-se asupra aspectelor contrastive dintre două limbi în raport cu echivalența în traducere, a cărei realizare este condiționată, cel puțin parțial, de elementele contrastive. În abordarea problemei echivalenței se pune accentul pe identificarea corespondențelor în traducere, atunci când diferențele structurale dintre limbile engleză și română afectează transferul valorilor comunicative ale textului-sursă. Acest aspect presupune adesea ca traducătorul să recurgă la mijloace compensatorii proprii limbii-țintă, unele dintre acestea fiind prezentate așa cum au rezultat din studii proprii.

În următorul subcapitol sunt tratate aspecte ale traducerii în contexte profesionale, când comunicarea interculturală implică traducerea textelor care conțin limbaje de specialitate. Sunt prezentate aici câteva metode propuse în sprijinul unei astfel de comunicări prin crearea de către traducători a unor corpusuri specializate și accesarea lor cu mijloace electronice.

Preocuparea pentru revitalizarea traducerii ca metodă alternativă de achiziție a limbii s-a concretizat prin realizarea mai multor studii, dintre care, cele mai recente, prezentate în teza de față, propun perfecționarea metodicii de predare și învățare a limbilor străine cu ajutorul traducerii și al corpusurilor paralele. După cum am argumentat în textul tezei, adaptate nevoilor contextului educațional, aceste corpusuri procesate automat pot contribui, în mod substanțial,

atât la achiziția limbii, cât și la creșterea calității traducerilor, oferind posibilitatea de a extrage nu doar concordanțe lexicale, ci și informații la toate nivelurile lingvistice. Contrar opiniei majorității lingviștilor în domeniu, conform căreia achiziția limbii prin traducere nu favorizează dezvoltarea abilităților de comunicare, superioritatea corpusurilor paralele ca resurse de învățare a unei limbi străine constă tocmai în posibilitatea de a oferi elemente esențiale dezvoltării competențelor de comunicare: contexte autentice și o perspectivă comparativă asupra limbii.

Cercetarea în domeniul formării traducătorilor constituie subiectul unui capitol distinct, ocupând un loc important atât în planul activității mele științifice, cât și în cel al proceselor educaționale. Cercetarea din ultimii ani, întreprinsă pe baza corpusurilor de traduceri ale studenților, mi-a oferit prioritar ocazia de a testa metodologia lingvisticii corpusului, dar a și contribuit în mod esențial la îmbunătățirea metodelor didactice de formare a traducătorilor. Vizând, de asemenea, formarea traducătorilor, un alt capitol prezintă lucrările care tratează traducerea dintr-o dublă perspectivă, ca proces și ca produs, concentrându-se asupra unor aspecte ale procesului de traducere cu impact important asupra optimizării produsului, a calității textului-țintă.

Activitatea didactică este descrisă în detaliu în Capitolul 5 al prezentei teze, indicând complementaritatea acesteia cu cercetarea și modul în care cele două componente ale activității mele se sprijină reciproc. Capitolul 6 expune alte activități academice apreciabile, precum: diseminarea, recunoașterea cercetării, organizarea unor evenimente științifice de larg interes.

Planurile de dezvoltare a carierei profesionale pe care le-am prezentat în partea B-ii oferă o imagine a proiectelor mele în derulare și a celor pe care intenționez să le dezvolt în continuare. Fără intenția de a limita aria preocupărilor mele academice, găsesc deosebit de oportună deschiderea pe care o oferă studiul traducerilor pe bază de corpus. Fiind un domeniu mai puțin explorat la noi în țară și cu perspective promițătoare atât în plan teoretic, cât și aplicativ, susțin necesitatea dezvoltării lui și formarea de tineri cercetători în domeniu, pentru a se asigura continuitatea în ceea ce privește demersurile traductologice.